

Μνήμη Καθηγητῆ Εὐαγγέλου Θεοδώρου (1921-2018)

Καθηγητῆς Εὐάγγελος Θεοδώρου
Ὁ εἰσηγητῆς τῆς ἀναβίωσης τοῦ θεσμοῦ
τῆς χειροτονίας καὶ τῶν διακονισσῶν

Πλήρης ἡμερῶν, στὶς 17 Ὀκτωβρίου 2018 ἐκοιμήθη ὁ Ὁμότιμος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Εὐάγγελος Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος διετέλεσε Καθηγητῆς τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος *Θεολογία* (1982-2008).

Ὁ Εὐάγγελος Θεοδώρου γεννήθηκε τὸ 1921 στὸ Αἰδίني (Τράλλεις) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μετὰ ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή οἱ γονεῖς του ἐγκαταστάθηκαν ὡς πρόσφυγες στὸν Πειραιᾶ, ὅπου καὶ πραγματοποίησε μὲ πολλὰς στερήσεις τὶς ἐγκύκλιες σπουδές του. Τὸ 1938 εἰσήχθη πρῶτος στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποφοίτησε ὡς ἀριστοῦχος τὸ 1943. Ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ του χρόνια εἶχε ἤδη φροντίσει νὰ σπουδάσει τὴ γερμανικὴ γλῶσσα. Ἔργασθηκε ἀρχικὰ ὡς βοηθὸς τοῦ Καθηγητῆ Νικολάου Λούβαρι στὴν Πάντειο Ἀνωτάτη Σχολὴ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, ὅπου δίδαξε Εἰσαγωγὴ στὶς Πνευματικὰς Ἐπιστῆμες καὶ Φιλοσοφία τοῦ Πολιτισμοῦ. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς ναζιστικῆς κατοχῆς ἐργάσθηκε ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης, ἐνῶ τὸ 1946 διετέλεσε Τμηματάρχης τοῦ Φοιτητικοῦ Τμήματος τῆς Χ.Α.Ν. Ἀθηνῶν. Τὸ ἔτος 1946 νυμφεύθηκε τὴ θεολόγο Χαρίκλεια Μανιάτη μὲ τὴν ὁποία ἀπέκτησε δύο τέκνα. Ἔργασθηκε ἐπίσης ὡς Καθηγητῆς σὲ διάφορα Κολλέγια, ἐνῶ τὸ 1949 προσελήφθη ὡς συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ *Ἐκκλησία*. Τὸ 1951-1952 δίδαξε ὡς πρῶτος καθηγητῆς τῆς «Προπαρασκευαστικῆς Σχολῆς Διακονισσῶν» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Τὸ 1952-1953 συνέχισε τὶς

μεταπτυχιακές του σπουδές στο Marburg τής Γερμανίας, όπου έκτος των θεολογικών μαθημάτων παρακολούθησε Φιλοσοφία, Ψυχολογία, Παιδαγωγικά και Κοινωνιολογία. Τò 1954 αναγορεύθηκε Διδάκτωρ Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν με τὴν ἐργασία: *Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν Διακονισσῶν*, ἐνῶ, τò 1959 ἐξελέγη Ὑφηγητὴς τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου με τὴ μελέτη: *Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου (Συμβολὴ εἰς τὴν Πρακτικὴν Θεολογίαν)*, Ἀθήνα 1958. Τò καλοκαίρι τοῦ 1958 ἐργάσθηκε ἐρευνητικὰ σὲ Μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὁρους μελετώντας χειρόγραφα λειτουργικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τò 1959 ἐξελέγη Ὑφηγητὴς τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ διετία δίδαξε τὰ μαθήματα τῆς Κατηχητικῆς, Λειτουργικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς ἢ Ὀμιλητικῆς. Κατὰ τὰ ἔτη 1961-1968 διετέλεσε τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ὀμιλητικῆς καὶ Λειτουργικῆς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἀπὸ τò 1968 ἕως τò 1988 ὑπηρέτησε ὡς τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας (Λειτουργικῆς, Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς καὶ Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς) στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διαδεχόμενος τὸν Καθηγητὴ Παναγιώτη Τρεμπέλα. Ὁ Εὐάγγελος Θεοδώρου δίδαξε Λειτουργικὴ, Τελετουργικὴ, Ὀμιλητικὴ ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ρητορικὴ, Κατηχητικὴ ἢ Χριστιανικὴ Παιδαγωγικὴ, Ἱστορία καὶ Θεωρία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Κοινωνικῆς Διακονίας, Ἐξομολογητικὴ, Συμβουλευτικὴ, Ἀπολογητικὴ, Ἐγκυκλοπαιδεῖα τῆς Θεολογίας καὶ Ἠθικὴ, Εἰσαγωγὴ στὴ Φιλοσοφία καὶ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, Ψυχολογία κ.ἄ. στὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Δίδαξε ἀκόμη στὴ Ριζάρειο καὶ σὲ ἄλλες Ἐκκλησιαστικὲς Σχολές (Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ καὶ Ἀνώτερο Ἐκκλησιαστικὸ Φροντιστήριο Θεσσαλονίκης, Ἐκκλησιαστικὸ Φροντιστήριο Ριζαρείου Σχολῆς καὶ Σχολές Διακονισσῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), στὴν Πάντειο Ἀνωτάτη Σχολὴ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, σὲ Στρατιωτικὲς Σχολές καὶ σὲ ἀνώτερα φιλοσοφικὰ Σεμινάρια, στὴ Σχολὴ Πολέμου, στὴ Σχολὴ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, καθὼς καὶ στὸ Ραδιοφωνικὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου. Δίδαξε ἐπίσης Φιλοσοφία τοῦ Πολιτισμοῦ στὴν μεταπτυχιακοῦ ἐπιπέδου Ἀνωτάτη Σχολὴ Κοινωνικῆς Προνοίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, ἀλλὰ καὶ ὡς Καθηγητὴς τοῦ Διδασκαλείου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Σχολῆς Ἐπιμορφώσεως Λειτουργῶν

Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Διετέλεσε Κοσμήτωρ στίς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1980-1981).

Μὲ σημαντικὴ προσφορὰ στὸν τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ὁ Εὐάγγελος Θεοδώρου ὑπηρέτησε ἐπίσης ὡς Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (1967-1970) καὶ ἐκπροσώπησε συχνὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἑλληνικὴ θεολογία σὲ διορθοδόξους, διαχριστιανικοὺς καὶ διεκκλησιαστικοὺς διαλόγους. Ἐργάσθηκε γιὰ πάνω ἀπὸ πενήντα χρόνια (1949-2008) ὡς συντάκτης, ὡς ἀρχι-συντάκτης καὶ ὡς διευθυντῆς τῶν ἐπίσημων περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: *Ἐκκλησία, Ἐφημέριος καὶ Θεολογία*. Ἀπὸ τὸ 1982 μέχρι τὸ 2008, διαδεχόμενος τὸν Καθηγητὴ Κωνσταντῖνο Μπόνη, ὑπῆρξε διευθυντῆς τῶν περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος *Ἐκκλησία, Θεολογία καὶ Ἐφημέριος*, ὑπηρετώντας εὐδόκιμα μὲ τὸ θεολογικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ του ἔργο τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸν σύγχρονο κόσμο. Ἄλλωστε ἰδιαίτερα σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ του στὸν προγραμματισμὸ μαθημάτων καὶ τῆ σύνταξη κατηχητικῶν βοηθημάτων γιὰ τοὺς κατηχητῆς καὶ τίς κατηχήτριες τῶν Ἀνωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων, καθὼς καὶ ἡ ἐμπνευσμένη διδασκαλία του στὰ Φροντιστήρια Κατηχητῶν ποὺ διαθέτει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπῆρξε ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἐπιτροπὴ «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, μέλος Ἐπιτροπῶν Διαλόγου καὶ ποιικίλων ἄλλων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν. Ἔχει ἐκπροσωπήσει τὸ Α.Π.Θ., τὸ Ε.Κ.Π.Α. καὶ τὴν Ἐκκλησία σὲ πολλῆς δεκάδες διεθνῶν Συνεδρίων. Ὑπῆρξε μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν φορέων καὶ ἰδρυμάτων, μὲ σημαντικὴ παρουσία σὲ ἐπιστημονικὰ συνέδρια ἀνὰ τὸν κόσμο, καθὼς καὶ ἐπισκέπτῆς Καθηγητῆς σὲ πολλὰ πανεπιστήμια. Τὸ πολυσχιδὲς ἔργο του καλύπτει σημαντικοὺς χώρους τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, τῆς Φιλοσοφίας, καὶ τῆς Κοινωνιολογίας.

Ὁ Καθηγητῆς Θεοδώρου ὑπῆρξε ἐπίτιμο μέλος ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν καὶ Σωματείων, καθὼς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἰδρύματος Pro Oriente τῆς Βιέννης. Ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου «Ἅγιος Σέργιος» (1981) στὸ Παρίσι καὶ τῆς Ἑλληνορθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὴ Βοστώνη τῶν Η.Π.Α. (1990). Τὸ 1991 τοῦ ἀπονεμήθηκε τὸ ὄφφίκιο τοῦ «Ἄρχοντος

Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἁγίας του Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας» ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀπὸ τὸ 1993 ὑπῆρξε τακτικὸ μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν, μὲ ἔδρα στὸ Salzburg τῆς Αὐστρίας. Ἡ ἐνεργὸς παρουσία του στὴν Ἀκαδημία συνετέλεσε ὥστε νὰ ὀριστεῖ ἀπὸ αὐτὴν ἐπίσημος ἐκπρόσωπός της στὴν Ἑλλάδα (legatus Graeciae), ἐπίτιμος Πολίτης καὶ ἀργότερα ἐπίτιμος Συγκλητικὸς της. Τὸ 2004 ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν τίμησε ἰδιαίτερος γιὰ τὴν προσφορά του στὸ ἐκδοτικὸ της ἔργο, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως ὀγδόντα ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ *Ἐκκλησία*.

Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο περιλαμβάνει πολλὲς δεκάδες ἐκτενῶν αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων καὶ ἑκατοντάδες ἄρθρων σὲ ἑλληνικὰ καὶ πλεῖστα ξένα περιοδικὰ, σὲ ἑλληνικὲς καὶ ξένες ἐγκυκλοπαίδειες, ἐφημερίδες καὶ συλλογικοὺς τόμους. Τὰ θέματά του δὲν περιορίζονται στὸν χῶρο τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἀγωγῆς, ἀλλὰ ἐκτείνονται καὶ σὲ ἐκείνους τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ της βίου, τῆς Οἰκουμενικῆς Θεολογίας, τῆς Θεωρίας τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Τέχνης. Ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν παράδοση καὶ τὴν ἐπικαιρότητα, διαλέγονται μὲ τοὺς σπουδαιότερους ἐκπροσώπους τῆς νεώτερης καὶ τῆς σύγχρονης διανόησης, ἀναδεικνύουν τὶς ἀρχὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἀρχὲς ἀνθρωπιστικῆς Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ, πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ἀληθινῆς παιδείας. Ἔργα του ἔχουν μεταφρασθεῖ σὲ διάφορες γλῶσσες τοῦ κόσμου, ὁ ἴδιος δὲ ἔχει μεταφράσει ἔργα ἐπιστημονικὰ καὶ λογοτεχνικὰ στὰ ἑλληνικὰ. Ἀναρίθμητες εἶναι τέλος οἱ βιβλιοκρισίες-βιβλιοπαρουσιάσεις του σὲ διάφορα περιοδικὰ, καὶ ἰδίως στὸ περιοδικὸ *Θεολογία*. Ἐμπεριστατωμένη ἀναφορὰ στὴν ἐργογραφία τοῦ Εὐάγγελου Θεοδώρου, καθὼς καὶ ἐπιστημονικὲς κρίσεις καὶ ἀναφορὲς στὸ ἔργο του ὑπάρχουν στὸ ἐξαιρετικὸ ἄρθρο-ἀναφορὰ τοῦ Καθηγητῆ Κωνσταντίνου Μπελέζου στὴ *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια*.

Μολοντί ὁ Καθηγητῆς Εὐάγγελος Θεοδώρου ὑπῆρξε πολυγραφότατος συγγραφέας καὶ ἀσχολήθηκε μὲ κάθε πτυχὴ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης στὸν διάλόγόν της μὲ τὸν σύγχρονο κόσμον καὶ κυρίως μὲ τὸν πρακτικὸ λεγόμενον κλάδο τῆς (Ὁμιλητικῆ-κήρυγμα, Λειτουργικῆ, Ποιμαντικῆ,

Κατηχητική, αλλά και Ἀπολογητική, Οἰκουμενική Θεολογία, Φιλοσοφία και Θεολογία τοῦ Πολιτισμοῦ και τῆς Θρησκείας κ.λπ.), αὐτὸ ποὺ ἐν τέλει σφράγισε τὴ θεολογικὴ του συμβολὴ ὑπῆρξε ἡ μελέτη του γιὰ τὶς διακόνισσες. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν δίκαια χαρακτηρίζεται ὡς ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἀναβίωσης τοῦ θεσμοῦ τῆς χειροτονίας και τῶν διακονισσῶν και οἱ σχετικὲς μελέτες του ἔχουν τύχει διεθνoῦς και οἰκουμενικῆς ἀναγνώρισης. Ἀλλὰ και ἡ ὑποδειγματικὴ προσήλωσή του στὸ ἔργο τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὰ θεολογικά και ποιμαντικά ἔντυπά της ὑπῆρξε τὸ καθημερινὸ ἐργόχειρο τοῦ Εὐαγγέλου Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος συνέχισε τὴ μακρὰ παράδοση συνεργασίας μεταξύ Ἐκκλησίας και Θεολογίας.

Ἐχοντας διαδεχθεῖ προσωπικῶς τὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ Εὐάγγελο Θεοδώρου στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικoῦ *Θεολογία*, γνωρίζουμε και γι' αὐτὸ ἐπιμαρτυροῦμε τὸ σημαντικὸ ἔργο ἀδιάλειπτης μέριμνας και ἐπιμέλειας, τὸ ὁποῖο ἐπιτέλεσε, ὑπηρετώντας με ἔμπνευση και ἀφοσίωση τὴ θεολογικὴ και ποιμαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ μισὸ και πλέον αἰῶνα.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου
Ἐπίκ. Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.